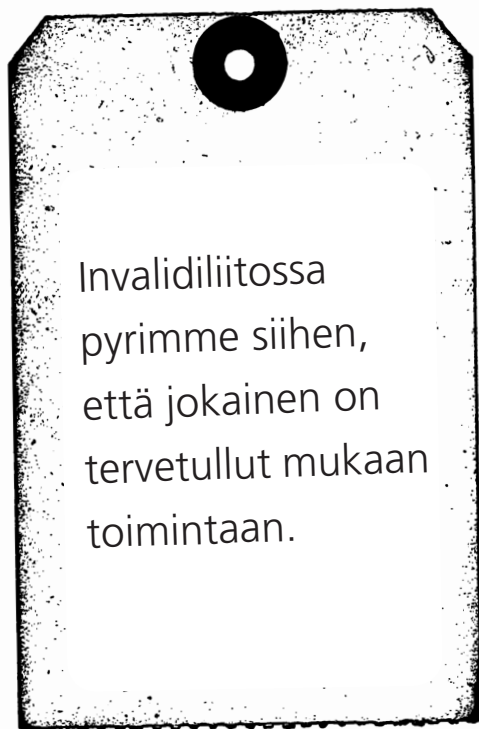


VAMMAISUUS YHDISTÄÄ YLI RAJOJEN – vinkkejä monikulttuuriseen yhdistystoimintaan

Aluksi	3
Vammaisjärjestöt maahanmuuttajien osallistumisen tukena	4
Kulttuurierojen tunnistaminen ja kunnioittaminen	5
Miksi monikulttuurista toimintaa?	6
Kaikki mukaan toimintaan	8
Vinkejä monikulttuuriseen toimintaan	9
Tärkeitä käsitteitä	10
Linkejä	11





Ihmiset liikkuvat maasta toiseen yhä enemmän. Muuttoliikkeen uskotaan vielä vilkastuvan ja myös Suomi saa siitä osansa. Suomi muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi, vaikka sitä on ollut kautta aikojen. **Monikulttuurisuus** yhteiskunnassa on sitä, että eri kulttuurit elävät rinnakkain ja lomittain.

Kaikilla fyysisesti vammaisilla ihmisillä, myös muualta Suomeen muuttavilla, tulee olla mahdollisuus osallistua haluamaansa vapaa-ajan toimintaan. Ottamalla **maahanmuuttajat** mukaan toimintaan vammaisjärjestöt voivat auttaa maahanmuuttajia tulemaan tutuiksi suomalaisen yhteiskunnan kanssa.

Invalidiliitossa pyrimme siihen, että jokainen on tervetullut mukaan toimintaan. Mutta miten voimme avata ovia uusille ihmisille ja uudelle toiminnalle? Yhdistysten luottamushenkilöt ovat tässä usein avainasemassa. He voivat päätöksillään vaikuttaa yhdenvertaisuuteen – siihen, että kaikki ovat oikeasti tervetulleita. Tässä oppaassa annetaan vinkkejä siihen, miten sinun yhdistyksesi voi tehdä tästä mahdollista. Lisäksi opas tarjoaa tietoa maahanmuuttoon liittyvistä asioista.

Valmista ei tarvitse tulla heti. Monikulttuurisuuden edistäminen etenee askel askeleelta. Esimerkin voima on sanaa suurempi. Asenteet ja arvot näkyvät käytännön teoissa ja arjen toiminnassa.

Vammaisjärjestöt maahanmuuttajien osallistumisen tukena

Vieraaseen maahan muuttaminen voi olla kriisi, ja toisaalta se voi olla myös mahdollisuus. Siihen, miten ihminen kokee maahanmuuton, vaikuttavat sekä yksilölliset luonteenpiirteet että aikaisempi koulutus, ammatti ja kokemukset.

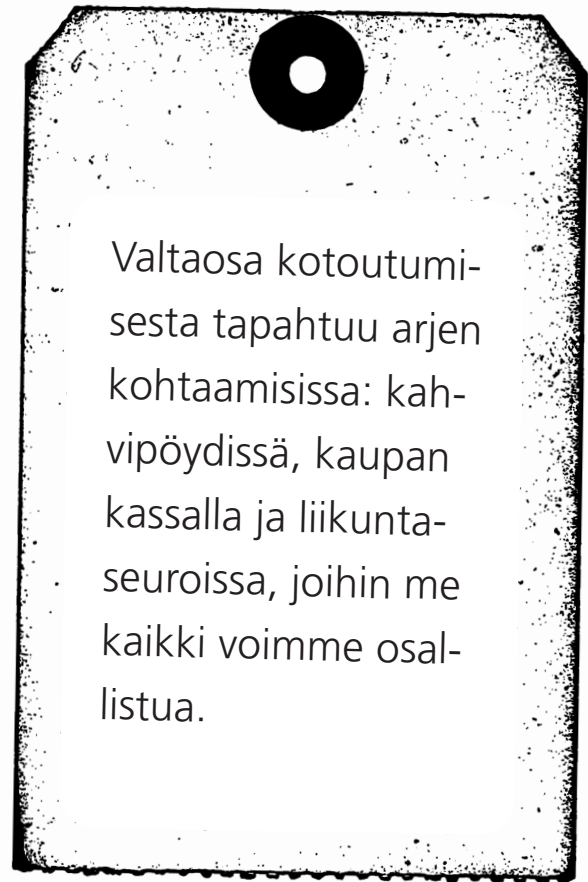
Vapaaehtoinen muutto maasta toiseen on lähtötilanteena aivan erilainen kuin silloin, jos on joutunut lähtemään esimerkiksi **pakolaisena** omasta maastaan. Jos kotimaasta lähtöön liittyy vielä traumaattisia kokemuksia, eikä sieltä olisi halunnut lähteä, voi uuteen maahan sopeutumisessa olla paljon stressitekijöitä.

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi. Toisaalta tarkoituksena on antaa maahanmuuttajalle tietoja ja taitoja suomalaisessa yhteiskunnassa toimimiseen. Toisaalta kotoutuminen edellyttää myös suomalaisten ja suomalaisen yhteiskunnan kehittymistä niin, että myös Suomeen muuttaneet ja asettuneet voivat tuntea Suomen kodikseen.

Työ- ja elinkeinotoimistot ja kuntien maahanmuuttajatyöntekijät järjestävät kotoutumistoimenpiteitä, kuten kielikursseja ja työhön ohjaamista. Kotoutuminen ei kuitenkaan ole pelkästään viranomaisten toimintaa. Valtaosa kotoutumisesta tapahtuu arjen kohtaamisissa: kahvipöydissä, kaupan kassalla ja liikuntaseuroissa, joihin me kaikki voimme osallistua.

Vammaisjärjestöjen harrastus- ja vertaistukitoiminta voi olla osa vammaisten maahanmuuttajien kotoutumista. Monien Suomeen muualta muuttaneiden voi olla vaikea ymmärtää, että vammaisilla ihmisillä on samat oikeudet kuin muillakin ihmisillä. Ajatus vammaispalveluista itsenäisen elämän tukemiseksi on monelle täysin uusi. Joissakin kulttuureissa vammaisia ihmisiä kohdellaan edelleen erittäin huonosti, ja jopa suljetaan koko yhteiskunnan ulkopuolelle.

Suomalaiset vammaiset ihmiset voivat olla maahanmuuttajille esimerkkejä siitä, että hyvä ja itsenäinen elämä on mahdollista. Maahanmuuttajat eivät useinkaan itse osaa lähteä etsimään tätä esimerkkiä, joten vammaisjärjestöt voisivat etsiä maahanmuuttajia toimintaan mukaan.



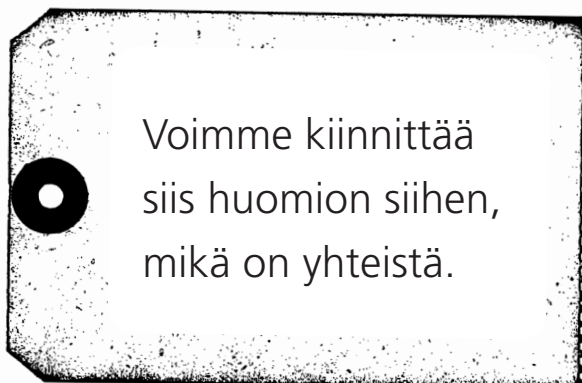
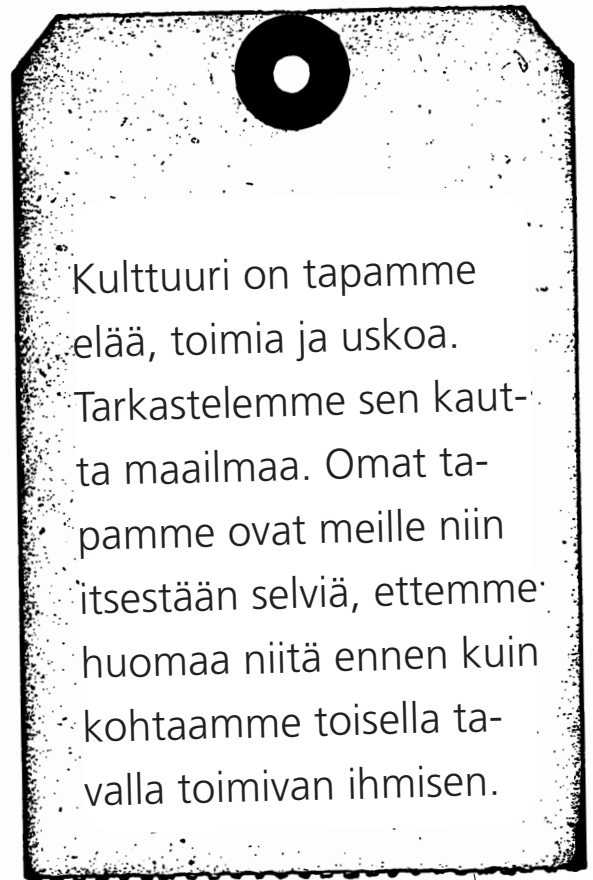
Kulttuurierojen tunnistaminen ja kunnioittaminen

Kulttuuri on tapamme elää, toimia ja uskoa. Tarkastelemme sen kautta maailmaa. Omat tapamme ovat meille niin itsestään selviä, ettemme huomaa niitä ennen kuin kohtaamme toisella tavalla toimivan ihmisen. Eri kulttuureista tulevien ihmisten kohtaamista helpottaa se, että tiedostaa, mikä omassa toiminnassa on kulttuurin vaikutusta. Tällöin pystyy kertomaan toiselle omasta kulttuuristaan, ja ymmärtämään, miksi toinen ei toimikaan kuten itse.

Suomalaisessa kulttuurissa kasvaneelle silmiin katsominen on merkki ystävällisyydestä ja rehellisyydestä. Somalialaisessa kulttuurissa puolestaan vanhuksien silmiin katsominen tai miehen ja naisen välinen silmiin katsominen on epäkohteliasta. Kättely on Pohjoismaissa luonteva tapa tervehtiä, mutta Venäjällä mies ja nainen eivät kätele keskenään, ja somalialaisessa kulttuurissa se on ehdottomasti kielletty muilta paitsi oman perheen jäseniltä.

Olemme tottuneet puhumaan kulttuurieroista, mutta kaikkien kulttuurien välillä on myös yhtäläisyyksiä. Myös kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa pätee vanha viisaus: sitä löytää, mitä etsii. Voimme kiinnittää siis huomion siihen, mikä on yhteistä.

Myös omia käyttäytymistapoja ja niiden syitä kannattaa pyrkiä tunnistamaan ja kyseenalaistamaan. Tärkeää toimivassa yhteistyössä maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa on muiden kulttuurien ja niihin liittyvien tapojen hyväksyminen ja kunnioittaminen.



Miksi monikulttuurista toimintaa?

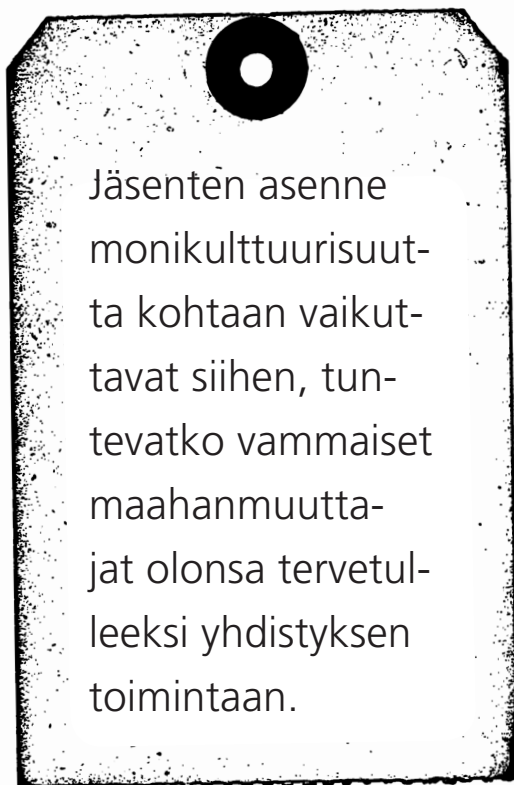
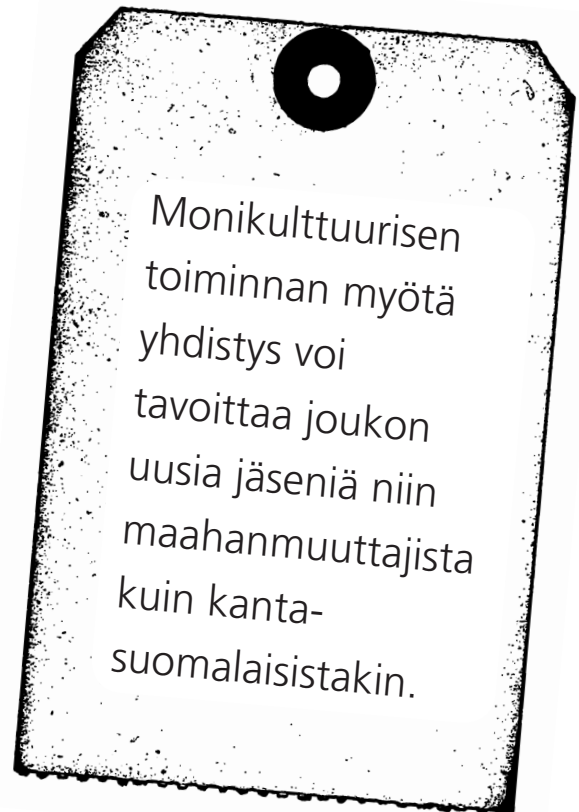
Eroon ennakkoluuloista

Yksi suurimpia esteitä ihmisten välisessä kanssakäymisessä ovat ennakkoluulot ja asenteet. Usein ennakkoluulot johtuvat tiedon puutteesta ja opittuihin stereotyyppioihin luottamisesta. Myös muiden mielipiteet ja tiedotusvälineet muokkaavat mielipiteitämme. Tieto muista maista ja kulttuureista sekä tutustuminen maahanmuuttajiin lisää luottamusta ja mahdollisuuksia yhteistyöhön.

On hyvä muistaa, että myös maahanmuuttajilla voi olla suomalaisiin kohdistuvia ennakkoluuloja. Suomalaiset mielletään hiljaisiksi ja varautuneiksi ihmisiksi.

Invalidiliiton jäsenyhdistyksissä toimii monenlaisia ihmisiä, ja kulttuurierot ovat vain yhdenlaisia eroavaisuuksia. Yleinen ilmapiiri ja kaikkien jäsenten asenne monikulttuurisuutta kohtaan vaikuttavat siihen, tuntevatko vammaiset maahanmuuttajat olonsa tervetulleeksi yhdistyksen toimintaan.

Jos maahanmuuttajien kanssa toimiminen omassa yhdistyksessä arveluttaa tai herättää ristiriitaisia ajatuksia, voi näiden ajatusten syitä käyttäytymistapojen lailla pyrkiä tunnistamaan ja purkamaan.



Monikulttuurinen toiminta rikastuttaa ja tuo uusia jäseniä

Invalidiliiton jäsenyhdistysten toiminnan yhtenä tarkoituksena on edistää fyysisesti vammaisten ihmisten mahdollisuuksia toimia yhteiskunnan tasa-arvoisina ja täysivaltaisina jäseninä. Tämä pitää sisällään myös ne fyysisesti vammaiset ihmiset, jotka tulevat eri kulttuureista; vamma ei katso kulttuurista taustaa ja vammaisuuden myötä nousevat tarpeet ovat kaikille samalaiset. Toki on hyvä pitää mielessä, että vammaisella maahanmuuttajalla on usein myös muita haasteita vamman lisäksi, esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan toiminta voi olla vierasta ja uuteen kulttuuriin sopeutuminen vie oman aikansa.

Monikulttuurinen toiminta voi parhaimmillaan tuoda perinteiseen yhdistystoimintaan uusia toimijoita ja toimintamuotoja. Yhdistystoimintaan kaivataan aika ajoin uusia vapaaehtoisia ja myös uusia jäseniä. Monikulttuurinen toiminta on mahdollisuus toiminnan rikastuttamiseen ja uudistamiseen ja sen myötä yhdistys voi tavoittaa joukon uusia jäseniä niin maahanmuuttajista kuin kantasuomalaisistakin.

Tietotaitoa vammaisille maahanmuuttajille

Suomalainen yhdistystoiminta voi olla osalle maahanmuuttajista vierasta, koska kaikissa maailman maissa ei ole totuttu toimimaan yhdistysmuotoisesti. Yhdistystoiminta voi kuitenkin olla yksi väylä kotoutumisessa ja yhdistyksen kautta on mahdollista löytää uusia sosiaalisia kontakteja. Yhdistystoiminta voi myös tarjota mielekästä tekemistä, mikäli työllistyminen ei jostain syystä ole mahdollista. Yhdistystoiminnan kautta maahanmuuttajan on mahdollista oppia myös uusia taitoja kuten kokouskäytäntöjä, verkostoitumista ja miten ylipäänsä yhdistyksessä toimitaan. Lisäksi vammaisen maahanmuuttaja voi oppia, mitä oikeuksia vammaiselle henkilölle suomalaisen lainsäädännön mukaan kuuluu.

Yhdistystoiminnan kautta maahanmuuttajan on mahdollista oppia mitä oikeuksia vammaiselle henkilölle suomalaisen lainsäädännön mukaan kuuluu.



Kaikki mukaan toimintaan

Yhdistys voi järjestää tilaisuuksia monikulttuurisuudesta tai erikseen vammaisille maahanmuuttajille räätälöityjä tapahtumia. Tärkeintä kuitenkin on, että yhdistyksen perustoimintaan voisivat osallistua kaikki yhdistyksen toiminnasta kiinnostuneet.

Maahanmuuttajat edustavat useita eri kulttuureja ja uskontoja. Tämä kannattaa muistaa tapahtumia järjestettäessä tai kokouspaikkoja valittaessa. Esimerkiksi joihinkin kulttuureihin kuuluu se, että naisten ei ole kohteliasta olla tekemisissä muiden kuin hänen perheensä kuuluvien miesten kans-

sa. Joidenkin naisten voi olla helpompi osallistua vain naisille tarkoitettuun toimintaan. Kukaan ei kuitenkaan oleta, että osaat ja tiedät heti kaiken eri kulttuureista. Kokemuksen ja vuorovaikutuksen kautta oppii!

Jotta yhdistystoimintaan voisivat osallistua vain jonkin verran suomea taitavat henkilöt, on parasta käyttää maahanmuuttajien kanssa selkeää ja yksinkertaista kieltä. Asiat on hyvä ilmoittaa lyhyesti. Yhteisen kielen puuttuminen ei ole este yhdessä toimimiselle. Elekielikin on hyvä viestintäväline. Yhdistyksen liikuntatoiminta, tai muu toiminnalliseen tekemiseen pe-

rustuva ryhmä on hyvä paikka opetella kieltä.

Jos paikkakunnalla on paljon saman kulttuuritaustan omaavia vammaisia maahanmuuttajia, toimintaa voidaan järjestää myös maahanmuuttajan omalla kielellä. Tällöin joku maahanmuuttajista voi ottaa vetovastuun toiminnasta yhdistyksen tarjotessa puitteet toiminnalle. Parhaimmillaan monikulttuurinen toiminta on kuitenkin silloin, kun ihmiset toimivat yhdessä ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään kulttuuritaustasta riippumatta. Näissä kohtaamisissa voi syntyä uusia, yllättäviäkin toiminnan muotoja.



Parhaimmillaan monikulttuurinen toiminta on silloin, kun ihmiset toimivat yhdessä ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään kulttuuritaustasta riippumatta. Näissä kohtaamisissa voi syntyä uusia, yllättäviäkin toiminnan muotoja.

Vinkkejä monikulttuuriseen toimintaan

Tiedota monin eri tavoin

Yhdistys viestii toiminnastaan eri medioissa. Perinteiset viestinnän kanavat (kuten paikallislehti, nettisivut, jäsenkirje) eivät välttämättä tavoita paikkakunnalla asuvia vammaisia maahanmuuttajia, erityisesti jos he eivät vielä ole yhdistyksen jäseniä. Esteenä voi olla yhteisen kielen puute tai se, ettei tietoa yhdistystoiminnasta osata edes etsiä. Yhdistys voi ottaa aktiivisen roolin ja pyrkiä tavoittamaan vammaiset maahanmuuttajat esimerkiksi paikkakunnalla olevien maahanmuuttajajärjestöjen tai kunnan maahanmuuttajien kotoutumisesta vastaavan työntekijän tai vammaispalvelujen kautta. Yhdistys voi nimetä henkilön, jolle maahanmuuttaja tai hänen sosiaalityöntekijänsä voi soittaa saadakseen lisätietoja yhdistyksen toiminnasta. Ellei maahanmuuttaja tunne yhdistystä tai tapahtumapaikkaa, vammaisen maahanmuuttajan voi tavata hänelle tutussa paikassa ja mennä tapahtumaan yhdessä. Hyvä keino tavoittaa maahanmuuttajia on osallistuminen kunnan tai maahanmuuttajajärjestön tilaisuuteen ja kertoa niissä yhdistyksen tarjoamasta toiminnasta.

Mikäli yhdistyksen jäsenenä on jo maahanmuuttajia, heidän kontaktejaan kannattaa hyödyntää viestin eteenpäin viemisessä.

Kerro omista kokemuksistasi

Yhdistyksen luottamushenkilöt tai muut aktiivit voivat kertoa maahanmuuttajalle, mikä on saanut heidät tulemaan mukaan yhdistystoimintaan. Tällä tavoin yhdistystoiminnan merkitys voi avautua vammaiselle maahanmuuttajalle konkreettisemmin. Yhdistyksestä vammaiset ihmiset saavat muun muassa tietoa ja tukea, mielekästä tekemistä sekä mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon.

Yhdistys voi madaltaa vammaisen maahanmuuttajan kynnystä osallistua yhdistyksen toimintaan. Erilaisia "portteja" on monia. Vammainen maahanmuuttaja voidaan esimerkiksi henkilökohtaisesti kutsua tutustumaan yhdistykseen tavoitteena rohkaista hänet tulemaan tutuksi yhdistyksen perustoimintaan. Myös erilaiset harrasteryhmät (liikunta, käsityöt, musiikki, tanssi, luova toiminta) ovat oiva paikka yhdistyksen toimintaan tutustumisessa, ja usein huono kielitaitoakaan ei ole este toimintaan osallistumiselle.

Monikulttuurinen ilta

Yhdistys voi järjestää monikulttuurisen illan esimerkiksi yhteistyössä paikallisen maahanmuuttajayhdistyksen kanssa. Tilaisuudessa eritaustaiset maahanmuuttajat voivat kertoa omasta kulttuuristaan ja tehdä näin monikulttuurisuutta tutuksi. Tilaisuudessa voidaan esitellä taidemuotoja eri kulttuureista ja tarjota maistiaisia eri maiden ruokakulttuureista. Suomalaisuus voi myös olla yksi monikulttuurisen illan aiheista. Tilaisuuteen voi lisäksi pyytää puheenvuoroa esimerkiksi oman paikkakunnan monikulttuurisuuskeskuksesta tai kunnan maahanmuuttajapalveluista.

Oman kielen kurssi

Maahanmuuttajat voivat pitää oman kielen ja kulttuurin kursseja suomalaisille. Kurssi on oiva tapa lisätä suomalaissyntyisten jäsenten tietämystä eri kulttuureista ja myös oppia kieltä hausalla tavalla.

Suomen kielen kerho

Yhdistys voi perustaa suomen kielen keskustelukerhon vammaisille maahanmuuttajille. Kerhossa voidaan keskustella esimerkiksi vammaisuudesta eri kulttuureissa tai keskittyä vain arkipäivän kieleen.

Mahdollisuuksien tori

Yhdistys voi esitellä toimintaansa Mahdollisuuksien torilla, mikäli sellainen järjestetään omalla paikkakunnalla. Mahdollisuuksien toreilla paikalliset kansalaisjärjestöt esittäytyvät, tuovat esille köyhyyden ja epätasaarvon syitä sekä tarjoavat mahdollisuuksia ja keinoja yksittäisille ihmisille vaikuttaa oikeudenmukaisemman maailman puolesta. Mahdollisuuksien torit ovat kaikille avoimia ilmaistapahtumia ja niitä järjestetään noin 20 paikkakunnalla eri puolilla Suomea.

Monikulttuurisuuskummi

Yhdistys voi nimetä yhdistyksen jäsenen (tai muuttaman henkilön) monikulttuurisuuskummiksi, joka toimii vammaisten maahanmuuttajien yhteyshenkilönä. Monikulttuurisuuskummi voi luoda yhteyksiä maahanmuuttajajärjestöihin ja toimia aktiivisena tiedottajana yhdistyksen tapahtumista.



Suomeen muuttavista ihmisistä vain pieni osa on turvapaikanhakijoita tai pakolaisia. Yleisimmät syyt muuttaa Suomeen ovat avioituminen, työ ja opiskelu. Vuosina 2006-2009 Suomeen on vuosittain saanut oleskeluluvan 2000-3000 turvapaikanhakijaa, kiintiöpakolaista ja heidän perheenjäsentään. Tämä on noin seitsemäsosa kaikesta maahanmuutosta.

Maahanmuuttajaksi/ maastamuuttajaksi kutsutaan maasta toiseen muuttavaa henkilöä. Kyseessä on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä. Esimerkiksi EU:n alueella maahanmuuttajia ovat niin pakolaiset kuin EU:n kansalaisetkin.

Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa maasta toiseen tarkoituksenaan ansaista elantonsa pysyvästi uudessa maassa. Siirtolaisella tarkoitetaan sekä maahanmuuttajaa että maastamuuttajaa. Siirtolainen voi olla myös kotimaahansa palaava henkilö, paluumuuttaja.

Pakolainen on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella. Hän on paennut kotimaastaan ihmisoikeusrikkomuksia, sotaa tai levottomuuksia. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi. Pakolaista vainotaan hänen alkupeiränsä, uskontonsa, kansallisuutensa, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen perusteella.

Turvapaikanhakija hakee kansainvälistä suojelua toisesta valtiosta. Suomesta turvapaikkaa hakeva voi jättää hakemuksen heti rajalla tai maahantulon jälkeen poliisilaitoksella. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää pakolaistatus, joka perustuu henkilökohtaiseen vainoon. Oleskeluluvan voi saada myös toissijaisen suojelun perusteella, jos henkilöä uhkaavat oikeudenloukkaukset kotimaassa. Humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluluvan voi saada, jos olot lähtömaassa ovat sellaiset, että kuka tahansa on vaarassa joutua oikeudenloukkauksen, esimerkiksi erottelemattoman väkivallan, kohteeksi.

Kiintiöpakolainen saapuu UNHCR:n uudelleensijoittamisohjelman kautta. Heillä on tullessaan pakolaisstatus ja oleskelulupa. Maahan tultuaan he siirtyvät suoraan asumaan kuntaan. Suomen pakolaiskiintiö on pitkään ollut 750 henkilöä vuodessa. Kiintiöpakolaisina on vastaanotettu muiden muassa kongolaisia, myanmarilaisia ja irakilaisia.

Syrjintää on kaikki sellainen toiminta, jonka vaikutuksesta ihmiset ilman hyväksyttävää perustetta joutuvat eri asemaan. Se on ihmisten eriarvoista kohtelua tiettyyn ryhmään kuulumisen perusteella. Syrjintä voi ilmetä yksittäisissä tilanteissa tai seurata yhteiskunnan rakenteista.

Rasismi perustuu ajatukseen, että eri ihmisryhmillä on erilaisia ominaisuuksia, jotka voidaan asettaa arvojärjestykseen. Kielteiseksi määritellyt ominaisuudet kohdistetaan tiettyyn ihmisryhmään. Rasismi ilmenee ennakkoluuloina ja vihamielisenä käytöksenä maahanmuuttajia ja muita etnisiä ryhmiä kohtaan.

Suvaitsevaisuus on ennakkoluulottomuutta ja avoimuutta. Se on kykyä omaksua uutta ja vierasta sekä suhtautua siihen myös kriittisesti. Suvaitseva ihminen kunnioittaa muiden mielipiteitä ja tapoja.

Stereotypia eli yleistys on kaavamainen, vahvasti yksinkertaistettu (yleinen) käsitys jostakin. Stereotypia koetaan usein kielteiseksi, kun sillä muodostetaan liian samansisältöinen kuva kaikista jonkin ryhmän, esimerkiksi ihmisryhmän, jäsenistä vain pienen otoksen perusteella.

Linkkejä

Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma
<http://www.tukikeskushilma.fi/>

Artikkelikokoelma Näkökulmia vammaisuuteen
http://www.tukikeskushilma.fi/images/stories/hilma_artikkelikokoelma_nettiin.pdf

Vammaisen maahanmuuttajan palveluopas
http://www.tukikeskushilma.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=6&Itemid=8

Sisäasiainministeriön yhdenvertaisuussivusto
www.yhdenvertaisuus.fi

Tietoa vammaisista maahanmuuttajista Sosiaaliportissa
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen_kasikirja/tyovalineita/vammaisen-maahanmuuttaja/

Lista maahanmuuttajayhdistyksistä Suomessa
<http://www.infopankki.fi/fi-FI/yhdistykset/>

Yhdistystoiminta – opas maahanmuuttajille
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C6A9D785F49E017AC22573A10047CF17/\\$file/yhdist_fin.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C6A9D785F49E017AC22573A10047CF17/$file/yhdist_fin.pdf)

Yhdistystoiminnan opas selkokielellä
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/E2286AC0BDABA611C22573A10047DACE/\\$file/yhdist_sel.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/E2286AC0BDABA611C22573A10047DACE/$file/yhdist_sel.pdf)

Vinkkejä ja erilaista materiaalia
<http://www.gloaalikasvatus.fi>

<http://www.keks.fi/>

Julkaisuja:

Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.):
Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino, 2005.

Vesa Puuronen: Rasistinen Suomi. Gaudeamus, 2011.

Punainen Risti, Moninaisuus alkaa meistä. http://old.redcross.fi/aktiivit/monikulttuurinen_toiminta/aineistoja/fi-FI/moninaisuusalkaameista/

Kop kop – Pääseekö sisään? Yhdenvertaisen järjestötoiminnan opas urheilu – ja nuorisjärjestöille. YES –hanke. <http://www.yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuussuunnittelu/oppaita-yhdenvertaisuuden-kehitt/>



Invalidiliitto ry
Mannerheimintie 107 00280 Helsinki
p. 09 613 191, f. 09 146 1443
www.invalidiliitto.fi